

Bir Zamanlar Anadolu'da

Hemen her anında filmin içinde kaybolmak istiyorsunuz

Üç araç gecenin karanlığında ilerliyor. İçindekilerin acelesi var. Mesele hallolsun, gerekirse oldu bittiye gelsin istiyorlar. Saat epey ilerlemiş. Enseyi karartmak üzereler; çünkü bir yandan biliyorlar ki meseleler öyle kolay hallolmaz. Mesele haline gelmiştir bir kere. Zaman geçtikçe araçtakilerin olup bitenin manasına ilişkin düşünceleri değişiyor. Katilin vicdanı sızlıyor örneğin; birisinin tek derdi yoğun; birisi gergin, insanların ölümü hak edip hak etmediklerine karar verecek kadar güçlü olmayı istiyor, adalet anlayışı sarsılmış. Bir diğeri, savcı, oradan bir an evvel kurtulmak istiyor; çünkü yolculuk demek kendi kendine kalması demek, düşünmesi demek, yaraların kaşınması demek. "Antikalık", "pirelilik" demek. Hepsinin orada olmaları için bir neden mevcut. Oralı olan var. Dışarıdan gelen var. Hemen hepsi devlet görevlisi. Savcı, doktor, polis, yazıcı, şoför... Hepsini aynı kefedede ağırlayansa bir cinayet vakası. Maktul araçtaki adamlara tanıdık, öldüren belli. Yardımcısı, suç ortağı belli. Lakin ortada ölü beden yok. Kafile yollarda, yol kenarlarında, tarlalarda ceset arıyor. Öldüren gömdüğü yeri hatırlayana kadar ceset arayışı sürecek.

Nuri Bilge Ceylan'ın filmi "Bir Zamanlar Anadolu'da" böyle açılıyor. Bir cinayet soruşturmasına dahil şahit olmamıza yönelik bir davet sözkonusu. Ağır, insanın üzerine feci bir kış günü içinden çıkmak istemediğiniz bir battaniye gibi serilivereren atmosferiyle filmin bu davetine icabet etmemek güç. Film anomorfik görüntülerinin büyüsunü hissettirdiği müthiş bir sekansla açılıyor. Özetle, yukarıda bahsettiğimiz şekilde betimlenebilecek bir tablo sözkonusu. Tansiyonu yükseltme potansiyeli taşıyan karakterleriyle, daha girizgah aşamasında dikkatini çekiyor seyircinin. İlginç bir şekilde bu atmosfer sadece izleyiciyi değil, yolun, yolculuğun etkisi bir kabus gibi üzerlerine çöken karakterleri de sarmalıyor adeta. Hikayede işlenen bir cinayet ve saklanan bir ceset var. 'Kahramanlarımız' bu cesedi bulmak, cinayetle ilgili işlemleri tamamlamak ve hayatlarına devam etmek derdinde. Ancak bir noktadan sonra cesedi bulmak ya da adaletin tecellisi değil yolun, yolculuğun yarattığı deneyimin kendisi paha biçilmez oluyor. Kahramanlarımızdan doktor bu durumun farkında. Hatta bir sahne de mırıldandığı şiirle yolculuğun renginin herkes için iyiden iyiye değişeceğinden, ama bu yaşanan acıların -cinayet de dahil olmak üzere- yüzyıllar sonra sonbahar yaprakları

gibi uçup gideceğinden, kendilerinden hiç eser kalmayacağından dem vuruyor. Bir yanıyla yaşadıkları öyle bir kabus ki, hatırlanması başkalarına da azap verecek türden. Öyle bir kabus ki, yıllar sonra kendisinden eser kalmayacak olsa da ancak azap çekmeye gönüllü olanlar hatırlamak, hikayenin içinde bir kez daha kaybolmak isteyebilir.

"Bir Zamanlar Anadolu'da"nın karakterlerinin her biri kendi yolculuğunu yaşayan, şehirden, kalabalıktan, gözden uzak insanlar. Otoyol kenarlarında uzayıp giden elektrik direkleri gibi ıssız, oraya nasıl geldikleri, oradan nasıl gidecekleri belirsiz simalar. Her birinin ayrı bir hikayesi var. Durağan hayatları aslında açmazlara gebe. Örneğin cinayeti soruşturan savcı... Devletin elit kolu olarak yer aldığı bu soruşturma içinde tedirgin edici bir havası var. Soruşturmanın kendisiyle ilgili kısmına geçmek, aklını bir şekilde meşgul etmek istiyor film boyunca; çünkü bekleme süreci -ve yolculuk- uzadıkça, kendi iç hesaplaşmalarına geri dönüyor. Yüzünde minik yaralar var. Bu yaralar içinde taşıdığı yaraların yanında hiçbir şey. Bunu diğerleriyle kurduğu ilişkiden sezmek mümkün; özellikle de grup içinde soğukkanlılığını kaybetmeye çalışan doktorla olan diyaloglarından. Savcı sıkıntısını doktorla paylaşıyor, sosyal

statü olarak yakın gördüğü biriyle. Sözde bir arkadaşının başına gelen bir olaydan bahsederek açıyor sohbeti. "Birkaç ay sonra öleceğim" diyen ve gerçekten söz verdiği zamanda aniden ölen -intihar değil bir ölüm vakası olarak geçiyor kayda- bir kadın. Savcının kayda geçirdiği bir ölüm. Filmde zaman zaman doktor ile savcı bu konuya geri dönüyor. Hikaye bölük pörçük de olsa film boyunca sürüyor. Doktor kurcaladıkça savcı anlatıyor. Bu öylesine lezzetli bir ifşaat haline geliyor ki savcı için, yaşayacağı acıya doğru bile isteye koşuyor. İçine düşen şüphe -kadının intihar edip etmediği şüphesi- bizleri olduğu gibi onu da en derinden kaşıyor. Bu sohbetin senaryodaki dağılımı, denk düştüğü yerler, doktor ve savcının diyalogları kusursuz biçimde yazılmış, kusursuz mizanzenler içerisine yerleştirilmiş durumda. Bu sahnelerde açıkça söylemek gerekirse Taner Bırsel ve Muhammet Uzuner'in karşılıklı performanslarına doyum olmuyor. Öyle ki hiç bitmesin istiyorsunuz...

Sadece bu ikili değil. Katil zanlıyla Komiser arasındaki ilişki de aynı düzeyde ilginçleşiyor. Katilin yaşamı ve Komiser'in hayatı arasında inanılmaz bir paralellik sözkonusu. Yılmaz Erdoğan'ın ortaya koyduğu ve ince nüanslarla benzer performanslarından ayrı tutmayı başardığı karakter çalışması da buralarda yükseliyor. Başlarda katı umursamaz bir grup adam olarak çıktıkları yolculuk kırılma anlarıyla bambaşka bir hüviyete bürünüyor.

Film, finale erişene dek ıssızlığın ortasında görevlerini yaparak yaşama tutunmaya çalışan adamları, yaşama tutunan insanların var ettiği şehirleri, yolları, evleri anlatmayı, o duvarlara yapışan, o su birikintilerine akan bu öykülerle hemhal olmayı sürdürüyor. Hemen her anında filmin içinde kaybolmayı istiyorsunuz. Göz kapaklarınız ağırlaşıyor, giderek karanlığa gömülüyorsunuz. Karanlık öylesine hakim oluyor ki size, vicdanınız sızlasa da aldırmiyorsunuz... ■

BİR ZAMANLAR ANADOLU'DA

★★★★★

Yönetmen: RNuri Bilge Ceylan.

Oyuncular: Muhammet Uzuner, Yılmaz Erdoğan, Taner Bırsel, Ahmet Mümtaz Taylan, Fırat Tanış, Ercan Kesal, Erol Erastan, Uğur Arslanoğlu, Murat Kılıç, Şafak Karali.

Senaryo: Ercan Kesal, Ebru Ceylan, Nuri Bilge Ceylan.

Yapım: Zeyno Film, Fida Film - Türkiye, Bosna Hersek (2011).

Süre: 157 dk.

Gösterim Tarihi: 23 Eylül 2011